

ERVAST PEKKA

EVERSTI
ANSAMAA

Pekka Ervast

Eversti Ansamaa

«Public Domain»

Ervast P.

Eversti Ansamaa / P. Ervast — «Public Domain»,

Содержание

1	5
2	9
3	14
4	19
Конец ознакомительного фрагмента.	20

Pekka Ervast

Eversti Ansamaa / Quasi una fantasia

1

– Istukaamme "juttutupaan" akkunan luo, sanoi eversti Olavi Ansamaa ystävällisesti tyttärelleen ja osotti kädellään vanhaa hauskaa puhelupaikkaa akkunakomerossa, jossa tupakkapöydän kummallakin puolen oli syvä ja pehmeä puhvelinnahkainen noja-tuoli. Niissä istuminen oli lepoa, jalka upposi tuuheaan karhunnahkaan pöydän alla, ja mieli pian taipui tuttavallisiin tunnustuksiin. – Jos suvaitset, Linda, emme vielä sytytä lampputta, vaan annamme laskevan talviauringon valaista keskusteluaamme.

Näin puhuessaan eversti Ansamaa sytytteli lyhyttä amerikkalaista piippuaan ja pudottautui toiseen noja-tuoliin, samalla kun hänen tyttärensä istui toiseen. Tytär oli kukoistava nuori nainen, vaan everstiä olisi tuskin ensi silmäyksellä aavistanut hänen isäkseen. Everstin kookas, mutta suora ja solakka vartalo uhkui hillittyä ja hyvin käytettyä voimaa. Parrattomien kasvojen terve puna, silmäin kirkas loiste puhuivat ulkoilma-elämästä ja hyvästä ruoansulatuksesta. Ohimoilla harmahtava, mutta muuten tumma, tuuhea tukka – ei sekään paljastanut hänen ikäänsä. Jos ei olisi tiennyt hänen olevan ainakin viisikymmenvuotias, olisi arvannut nelikymmenvuotiaaksi. Hän oli Ansamaan suuren kartanon omistaja ja asui tyttärineen täällä Etelä-Pohjanmaalla, maaseudun rauhassa, viljellen peltojansa, niin kuin hänen esi-isänsä ennen häntä olivat tehneet. Eversti Ansamaa oli näet varakasta talonpoikaissukua, mutta oli saanut herrasmiehen kasvatuksen. Hänen sotilaallisessa ryhdyssään, liikkeissään ja puheissaan ei kuvastunutkaan rikas suomalainen talon-poika, vaan pikemmin sivistynyt maailmankansalainen, joka on tottunut liikkumaan monenlaisten ihmisten piirissä ja suhtautumaan voitokkaasti monenlaisiin kohtalon käänteisiin. Hän olikin jo nuorena lähtenyt maailmalle onneaan koettamaan ja viettänyt suurimman osan elämästään Amerikassa, jossa hän oli ansainnut suuren omaisuuden ja sen lisäksi vielä everstin arvonkin. Palattuaan Suomeen isänsä kuoltua, jonka ainoa lapsi hän oli, ja otettuaan haltuunsa sukutalonsa oli hän pian voittanut pitäjäläistensä kunnioituksen, jotka vanhastaan olivat tottuneet pitämään Ansamaan isäntäväkeä arvossa. Eversti Ansamaa oli osottautunut toimeliaaksi, tarmokkaaksi ja edistysmieliseksi isännäksi. Uudistuksia ja parannuksia oli pantu toimeen sekä maanviljelyksen että metsän- ja karjan-hoidon alalla. Kartanon yhteyteen oli perustettu laaja puutarha ansareineen ja lavoineen. Hänen huolen-pitonsa oli ulottunut ihmisiinkin. Torpparien asemaa oli vakiinnutettu, työväen palkkoja lisätty, työväen ja nuorison liikkeitä muistettu silloin tällöin, kolme uutta kansakoulua pystytetty kuntaan suurimmaksi osaksi Ansamaan rahoilla j.n.e. Ainoa, mikä oli jäänyt koskematta, oli kartanon vanha kaksikerroksinen kunnianarvoinen päärakennus. Sisustusta ja kalustoa oli vain jonkun verran parannettu ja uudistettu.

Kaikissa puuhissaan oli eversti Ansamaalla uskollisena auttajanaan ja työtoverinaan tyttärensä Linda, tuo ihana tyttö, unohtumattoman äitinsä ilmi kuva, jonka hän oli Amerikasta tuonut mukanaan ja jota hän nyt hymysuin katseli.

– No Lindaseni, kuului taas everstin rohkaiseva ääni, – sinä näytät kovin mieltävältä, tekisipä melkein mieleni sanoa epäröivältä. Tahdot keskustella kanssani. Jos en tietäisi, että kannat emännän huoliasi mieluummin yksin, pelkäisin, että jokin epäkohta taloudessa painaa mieltäsi... Mutta ehkä sittenkin jotakin ikävää on tapahtunut?

– Ei ... ei sitä, isä, vastasi tytär, luoden viehkeistä silmistään aran katseen isäänsä. – Ei taloudessa ole mitään tapahtunut.

Hänen äänensä oli omituisen pehmeä ja sointuva kuin hunnutetun hopeakellon ääni; ja hän puhui harvaan, hillitysti.

– Well, sitten sinulla ehkä on pyyntö isällesi?

– Pikemmin niin...

– Puhu sitten suusi puhtaaksi arkailematta, kehotti eversti Ansamaa iloisesti. – Tänään on isäsi syntymäpäivä, tänään kaikkiin pyyntöihin suostutaan.

– Oh isä, milloin sinä olet minulta mitään kieltänyt? sanoi Linda hymyillen heikosti. – En ollenkaan arkailisi, jos aikoisin itselleni jotain pyytää... Asia ei ole sitä laatua, isä ... katsos, en vain löydä oikein sanoja, kuinka alkaisin...

Ja hän katsoi isäänsä puoleksi rukoilevasti.

– Asia on siis todella vakava? lausui eversti ottaen piipun suustaan, kasvoilla keskittynyt, huolestunut ilme.

– Niin ... se on vakava, hyvin vakava ... ja se koskee sinua...

– All right, siinä tapauksessa sinun on käytävä asiaan suoraan käsiksi, epäröimättä, peittelemättä. Sano ensin itse asia, kyllä perustelut sitten itsestään tulevat... Mikä mieltäsi painaa?

Linda ei heti vastannut. Hän katsoi ikkunaan päin, heittäen silmäyksen talviseen maisemaan ja laskevaan aurinkoon, ennen kuin hän jälleen kääntyi isäänsä.

– Isä rakas, hän vihdoinkin lausui hiljaa – sinua uhkaa vaara ... suuri vaara.

– Minua?.. vaara? Houritko sinä, lapseni, vai mistä tuommoisia saat päähäsi?

Ja eversti Ansamaa kohotti kulmakarvojaan, ilmaisten siten hämmästyksensekaista halveksumistaan.

– Niin isä, toisti hänen tyttärensä lujasti; Vaara... En houri enkä laske leikkiä. Tunnen myös että sinä hätkähdit sielussasi, isä. Tiedät varmaan itsekin, mikä vaara se voi olla?

– En totisesti, tyttäreni, tiedä mistään vaarasta, joka erityisesti tällä hetkellä minua uhkaisi... Mutta selitä, mitä tarkoitat. Mitä syytä sinulla on olettaa, että minua väijyy vaara?

– Pääsyy on siinä, että äiti tuli ja ilmoitti...

Tämä hämmästyttävä uutinen kuolleesta äidistä, joka varmaan olisi saanut tavallisen isän epäilemään tyttärensä järkeä, ei nähtävästi sillä tavalla vaikuttanut eversti Ansamaahan. Mutta hän kävi ylen vakavaksi ja katseli vuorostaan ikkunasta ulos. Vasta hetken perästä hän lausui matalalla äänellä, josta väreili syvä kunnioitus:

– Kerro, milloin se tapahtui ... ja mitä äiti sanoi?

Näin kysymällä hän osotti uskovansa asian mahdollisuuteen ja luottavansa tyttärensä vilpittömyyteen; näytti myös siltä, että tapaus ei ollut perheessä aivan tavaton.

– Äiti kävi luonani vastikään ... vähän aikaa ennen päiväkahviamme, ollessani yksin huoneessani, puhui Linda koruttomaan tapaansa. – Eikä hän sanonut muuta kuin: "varota isääsi, häntä uhkaa kohta suuri vaara."

Taas syntyi hetken äänettömyys. Linda tarkasti hellän huolestuneesti isäänsä ikään kuin punniten mielessään, jatkaako puhettaan vai ei. Eversti Ansamaan piippu oli sammunut. Hän syytteli sitä uudestaan ja kyseli taas tavallisella äänellään:

– Eikö muuta mitään? Tunnusta, Linda, että äidin varotus on sangen ylimalkainen... Hänen neuvoillensa on kyllä aina huomio annettava, sen myönnän, mutta miksikä sinä olit niin epäröivä, ennen kuin asiasta mainitsit? Jos vieraalle olisi pitänyt tuoda sana äidiltäsi, jota maailma nimittää kuolleeksi, ymmärrän, että olisit arkaillut ja epäröinyt, mutta näin meidän kesken... Mehän tiedämme, että äiti on nyt yhtä elävä kuin konsanaan maan päällä ollessaan, eihän sinun siis tarvinnut pelätä, että minä, isäsi ja toverisi, epäilisin sanojasi ... ethän sitä ennenkään ole tehnyt... Sinulla on vielä muuta mielessä. Äsken viittasit hämärästi siihen, että minä muka tietäisin, mistä on kysymys, mutta toistan, mitä jo sanoin, etten ole tietoinen mistään vaarasta... Anna siis kuulua, mitä muuta on sydämelläsi.

Linda näytti nyt saaneen rohkeutta puhua. Hän virkkoi:

– Oikein arvasit, isä. En epäröinyt kertoa sinulle äidin ilmestymisestä ja neuvosta, vaan siitä tunteesta ja aavistuksesta, joka valtasi minut hänen ilmestymisensä johdosta ... luulin sinunkin heti

ymmärtävän... Mutta koska et näy sitä tekevän, täytyy minun selittää, mitä tarkoitan. Katsos, minut valtasi heti kauhunsekainen aavistus, että sinua uhkaava vaara on valtiollista laatua...

– Halloo, tyttäreni! huudahti isä leikkillisesti, – tuleeko sinusta poliitikko?

– Älä laske leikkiä, isä, tai muuten pelkään, että tahdot peittää minulta totuuden. Paljon en ymmärrä politiikasta enkä maailman tapahtumista muuta tiedä kuin mitä lehtemme kertovat. Ja kaikki sanomalehti-kuvaukset ovat nykyään hyvin yksipuolisia. Jos minulla joitain käsityksiä asiain kulusta on, on se sinun ja Helmerin ansiota, isä, sillä teidän keskusteluistanne, sinun selityksistäsi ja mielipiteistäsi olen enimmin oppinut. Olet ehkä luullut, isä, että kaikessa olen samaa mieltä kuin sinä, kun en ole vastaan väittänyt, ainoastaan kysellyt ... ehkä siinä olen tehnyt väärin ... mutta en ole muuta osannut. En ole ollut selvillä itsestäni. Olen hiljaisuudessa miettinyt kuulemiani, olen lukenut ja miettinyt, ja vähitellen on oma kantani alkanut selvitä ja varmistua. En saata olla näissä sotasioissa samalla tavalla jyrkkä kuin sinä. Oma jyrkkyyteni käy toiseen suuntaan enemmän Helmerin suuntaan ... kuta enemmän ajattelen nykyistä julman julmaa maailmansotaa, sitä enemmän kasvaa kauhuni sotaa kohtaan sinänsä, sota on minusta väärä, se on rikos Jumalaa, luontoa ja ihmiskuntaa vastaan. Sen tähden ei mielestäni sodassa voi kukaan olla oikeassa – kaikki ovat väärässä. No, ethän sinäkään ihaile sodan hirmutöitä, mutta kuitenkin pidät suotavana ja historiallisesti välttämättömänä, että nyt taistellaan... Mutta eihän minun tästä pitänyt puhua.

– Olen mielenkiinnolla seurannut sanojasi, pisti eversti Ansamaa väliin, ja kasvojen ilme todisti hänen puolestaan, – en todella tiennyt, että pikku tyttäreni niin syvästi harrastaa politiikkaa. Sehän on suurenmoista, että olet oikein rakentanut itsellesi oman näkökannan... Mutta tohtorihan onkin sinulla ollut apuna rakennustyössä...

– Älä sano niin, isä, elämmehän nyt siksi vakavassa ajassa, että jokaisen ajattelevan ihmisen velvollisuus on selvittää itselleen ajan tärkeitä kysymyksiä. Ja mitä muutoin "pienuuteeni" tulee, enhän ole enää lapsi, vaikka olenkin sinun "pikku tyttäresi"...

– Ethän toki, ethän toki, olethan kaksikolmatta täyttänyt... Vaan sinun piti sanoa jotakin?

– Niin, tahdoin sanoa, että sillä tavalla kuin sinä, isä, olet jyrkkä mielipiteissäsi, piilee niissä suuri vaara... Sinä olet niin ... kuinka sanoisin ... sinä et rakasta venäläisiä...

– Tarkotat, että olen venäläisten sortajiemme verivihollinen. All right, sille en mitään mahda. Ja tokkopahan kellään on syytä siihen puuttua? Olen jokseenkin vakuutettu siitä, että täällä Etelä-Pohjanmaalla samoin kuin luultavasti koko Suomessa kansa yleensä on samaa mieltä kuin minä, vaikka siitä ei sovi julkisesti puhua. Sodan syttyessä tunsimme itsemme ensin vallan lojaalisiksi, mutta heti seuraavana keväänä, kun venäläinen hallitus taas ryhtyi taantumuspolitiikkaansa – ja entistä kireämpään ja hävyttömämpään, – silloin mieleemme masentuivat ja masennuksesta nousivat vihaan... Kyllähän sinä tämän tiedät... Itsekin kauhistuit ja loukkaannuit sisimmässäsi, kun venäläiset Ansamaan talon maalla ryhtyivät kaivamaan noita inhottavia ja järjettömiä vallihautojaan...

– Niin, isä, ovathan sinun tunteesi ja kaikkien muiden tunteet aivan luonnollisia... Mutta ne voivat mennä liian pitkälle ... ja minusta menevät, jos tuosta vihasta kasvaa sympatia Venäjän vihollisia kohtaan... Olemmehan sentään Venäjän alamaisia... Mutta kuinka monta kertaa olenkaan kuullut sinun ihastuksella puhuvan saksalaisista, heidän mainiosta järjestyksestään, isänmaanrakkaudesta, alttiudesta, uhrautuvaisuudesta, yksimielisyydestään...

Eversti Ansamaa hymyili isällisesti.

– Siitä, lapseni, hän sanoi, – luulen, että puhutaan sangen monessa Suomen kodissa.

– Olkoon, kyllä senkin ymmärrän... Mutta kun nyt esim. tänään juhlassamme aiotaan puhua ja keskustella nykyisestä maailmansodasta, joka jo itsessään on arka keskusteluaine suuressa seurassa, niin ole joka tapauksessa varovainen isä – älä puhu liian jyrkästi...

– Täällä omassa kodissamme ystäväin kesken! Mitä sinä hourit, lapseni?

– Niin, eihän se olekaan mitään rikollista, korkeintaan varomatonta...

Mutta jos ... jos...

– Mutta jos? toisti isä kysyvästi ja äänen painolla, kun tyttäreltä lause jäi kesken ja hän näytti olevan suuren sisällisen tuskan vallassa.

– Oi isä, rakas isä, huudahti Linda äkkiä ja syöksyi polvilleen isänsä eteen, – jos eivät vain ajatukset ja sanat johda tekoihin!

Tämän sanottuaan hän purskahti itkuun, peitti kasvonsa käsiinsä ja painoi päänsä isän syliin.

Eversti Ansamaan silmissä välähti jotakin, mutta hän ei näyttänyt kovinkaan hämmästyneeltä. Hän asetti piippunsa rauhallisesti pöydälle ja laski kätensä tyttärensä pään päälle.

– Well, hän sanoi ja hänen äänessään oli paljon hellyyttä, – siinäkö se olikin salaisuutesi... No eihän se niin pieni ollutkaan. Sinä siis epäilet isääsi ... kuinka sanoisin? ... maankavalluksesta?

Äänen soinnussa oli mielentyyneyttä, hellyyttä, leikillisyyttä. Sekö se vaikutti taikavoiman tavalla? Lindan nyyhkytys taukosi, hän nosti päänsä ja katsoi isäänsä hämmästyneenä, yllätettynä, sanattomana.

– Maankavalluksesta, toisti hänen isänsä, viivähtäen sanan joka tavulla, – maankavalluksesta...

Hänen suunsa vetäytyi salaperäiseen hymyyn, mutta hän kohtasi avomielisen hilpeästi Lindan katseen jatkaessaan:

– Rakas tyttäreni, on asioita, joista on paras vaieta. On asioita, joista en ole sinulle puhunut ... itsesi tähden ... asioita, joista en nytkään tahdo sinulle puhua. Mutta kahdesta seikasta tahdon sinulle huomauttaa ... istuhan taas tuolille ja ole aivan rauhallinen... Ensiksikin, että meidän Suomemme on siksi poikkeuksellisessa asemassa, että eräitä tekoja, jotka suvereenisissa valtioissa olisivat ehdottomasti rikollisia, ei meillä voida nimittää maankavalluksen nimellä: venäläisen hallituksen kannalta kyllä, mutta ei oman isänmaamme. Ne saattavat siis, semmoiset teot, olla siveellisesti täysin oikeutettuja... Tämä ylimalkaisena teoreettisena huomautuksena... Toiseksi tahdon painostaa – ja paina todella tämä mieleesi, Linda – sitä, että minua ei uhkaa mikään vaara valtiolliselta enemmän kuin muultakaan taholta: eversti Ansamaalle ei kukaan kuolevainen mitään mahda.

Linda oli istunut ja kuunteli tarkkana isänsä sanoja. Hän tunsi itsensä merkillisen rauhottuneeksi. Isä oli tunnustanut, että hänellä oli salaisuus, mutta isä oli niin varma itsestään. Eikä isä koskaan turhia vakuuttanut. Milloin hän vakuutti, oli asia niin. Tietysti isä ei voinut tehdä mitään väärää, hänen jalo, oikeamielinen isänsä ... ja kun isä vakuutti, ettei ollut mitään vaaraa, niin ... mutta entä äidin varotus?

– Mutta äidin sanat, isä? hän äkkiä kysyi.

– Yes, niitä en vielääkään ymmärrä. Mutta ole huoleti, Linda, kyllä pidän silmäni auki...

– Koetan rauhoittua... Mutta entä ne nuoret miehet...?

– Mitkä nuoret miehet?

– Ne, jotka silloin tällöin käyvät luonasi, ovat vähän aikaa ja sitten taas poistuvat ... usein yöllä...

– Ah sinä pikku veitikka, sanoi eversti nauraen, – silmät joka puolella! Ne ovat tietysti – nuo nuoret miehesi – salaliittolaisia, jotka yhdessä isäsi kanssa kavaltaavat maata.

Nyt Lindankin täytyi hymyillä.

– Suo anteeksi, rakas isä, hän pyysi, – ehkä olen ollut turhan levoton. Mutta ymmärräthän sinä...

– Ymmärrän, lapseni. Ja nyt voit sytyttää kattolampun – tee se palvelus isällesi – niin minä vielä kerran sytytän tätä piippuani. Hämärä onkin jo saavuttanut. Tunnin perästä tulevat vieraamme.

2

Linda oli sytyttänyt komean sähkökruunun ja vetänyt paksut tummanvihreät verhot akkunain eteen. Isän avara ja ilmava huone näytti aina niin kodikkaalta tässä valaistuksessa. Lattia oli kokonaan tummanvihreän verkamaton peittämä, seinät missä niitä näkyi kirjahyllyjen ja taulujen lomissa – samoin kuin matala tyylikäs kaakeliuuni olivat harmaanvihreät, ja mahonkiset huonekalut – lukuun ottamatta "juttutuvan" nahkatuoleja – olivat vihreällä kankaalla päällystetyt. Koko huone oli kuin pehmeän vihreä näky, joka lepuutti silmiä ja teki mielen rauhaisaksi. Miten lapsellisen antautuvasti ja luottaen hän rakastitikaan isäänsä! Äskен hän oli ollut melkein suunniltaan levottomuudesta, nyt isän itsetietoinen tyyneys oli palauttanut rauhan hänen sieluunsa. Eihän Jumalakaan voinut suvaita, että hänen hyvää, jalomielistä isäänsä mikään vaara kohtaisi kylmien ymmärtämättömien ihmisten puolelta.

Hän aikoi juuri sanoa jotakin isälleen, poistuakseen sitten omalle puolelleen, kun ovelle koputettiin ja palvelijatar astui sisään.

– Nimismies Hormio pyytää tavata joko everstiä tai neitiä.

Linda hätkähti ja tunsu pistoksen sydämessään. Nimismies! Onneksi hän seisoi selin Mariin, ettei tämä nähnyt hänen pelästymistään.

– Vai Hormio, kuului isän levollinen ääni, hänpä näkyy tulleen ennen toisia vieraita, koska kello vasta on neljä... Well, Mari käskее hänet tänne, niin saa tavata meidät molemmat. Jääthän vielä hetkeksi, Linda?

– Isä, huudahti Linda palvelijattaren poistuttua, – mitä nimismiehellä on sinulle asiaa! Ah, pelko taas minut valtaa... Tuo nimismies ei ole ystäviäsi. Huhuillaan, että hän on hyvissä väleissä venäläisten kanssa...

– Tule tänne, lapsi, ja istu, kuului eversti Ansamaan ääni miltei ankarana – äläkä hätäile joutavia. Kyllähän Hormio tietää, etten ole venäläisten ihailija, mutta mitä se häntä liikuttaa? Eikä hänellä nyt ole minulle mitään asiaa. Etkö kuullut, että hän tahtoi tavata sinuakin?.. Mutta jollet osaa itseäsi hillitä, on parempi, että poistut. Muutenhan Hormio voisi todella otaksua, että meidän välillämme on jotakin... No kas niin, Linda, oikein, että jätät. Nyt saat itse todeta, ettei ole vähintäkään syytä hätäilemiseen ja pelkoon.

Vaikka Lindan ensin oli tehnyt mieli lähteä, päätti hän noudattaa isän neuvoa ja jäädä, nähdäkseen, mitä asiaa nimismiehellä oli. Hän istui entiselle paikalleen ja oli niin huolettoman näköinen kuin mahdollista.

– Saatpa nähdä, Linda, että Hormion asia pikemmin koskee sinua.

– Minua! Mitä asiaa hänellä minulle olisi? Samassa aukeni ovi ja nimismies Hormio astui huoneeseen. Hän oli kolmenkymmenen ikäinen, keskikokoinen, lihavahko, karkeapiirteinen mies. Hän ei esiintynyt edukseen mustassa hännystakissaan, vaikka näkyi, että hän oli huolellisesti pukeutunut. Linda ei ollut koskaan voinut häntä oikein sietää, sillä hänen kaupunkilaismaisen kohteliaisuutensa läpi kuului usein nousukkaan monessa suhteessa sivistymätön ja yllättävä sieluelämä.

Kun tervehdykset ja onnittelut eversti Ansamaan syntymäpäivän johdosta oli suoritettu ja kun vieras isännän käskystä oli siirtänyt tuolin itselleen "juttutuvan" lähetyville, lausui eversti hymyillen:

– Veli Hormio tahtoi puhutella joko tytärtäni tai minua, mutta ehket pane pahaksesi, saadessasi tavata meidät molemmat?

– Päinvastoin, minulla on kunnia kiittää... Velvollisuuteni onkin pyytää anteeksi, että rohkenen häiritä teitä, neiti Ansamaa, ja setä everstiä, näin ennen vieraiden tuloa, mutta asiani on kiireellistä – niin, ainakin minulle kiireellistä laatua...

– Vai niin ... häiritsemisestä alkäämme puhuko ... mutta – oikeinko virka-asialla?

– Ei, ei, – eipä juuri niinkään ... no, tavallaan minulle...

– Ehkä on parempi, että minä poistun, virkkoi Linda kohteliaasti, – jos nimismiehellä on isälleni puhumista?

– Olen päinvastoin kiitollinen, jos suvaitsette jäädä. Asiani koskee yhtä paljon ... ei, milteipä yksinomaan teitä, neiti Linda.

Eversti Ansamaa loi leikillisen, ilkkuvan katseen tyttärensä. Linda ei voinut salata hämmästystään nimismiehen sanojen johdosta, mutta ajatteli samalla itsekseen, että siinä tapauksessa ei ollut syytä levottomuuteen isän puolesta.

– Sitten tietysti jään, hän sanoi Hormiolle, ja olen sangen utelias tietämään, mistä syystä nuori tyttö on joutunut herra nimismiehen huomion esineeksi.

– Oh, älkää suinkaan pelätkö, että minä valtion virkamiehenä olisin valinnut teidät "huomioni esineeksi," joita sanoja suvaitsette käyttää. Minun syyni ovat aivan yksityistä laatua, mutta toivottavasti virka-arvoni ei vaikuta haitallisesti yritykseni menestymiseen. Nähkääs ... nähkääs...

Hän keskeytti puheensa hetkeksi, sillä neiti Ansamaan kysyvä katse seurasi jännittyneenä hänen sanojaan.

– Olen tietysti aivan odottamattomalla asialla, hän vihdoinkin jatkoi, ja puhuminen kävi yhä vaikeasti, – te ette mitenkään ole saattanut odottaa, sen hyvin ymmärrän... Mutta kuitenkin olen rojhennut uskotella itselleni, että olisitte nähnyt ja arvannut, mitä mielessäni on liikkunut jo kauan aikaa...

Hän vaikenä neuvottomana.

– En totisesti, herra nimismies! vakuutti Linda.

– Veli Hormio, anna sinä vain suusi selvästi puhua, mistä sydämesi on täysi, kehotti eversti Ansamaa hienon ivallisesti, – näethän, ettei tyttölapsi ymmärrä muuta kuin selvää kieltä.

Vieras kääntyi isännän puoleen kohteliaasti kumartaen, ikään kuin kiittäen avunannosta, ja jatkoi:

– Huomaan, että setä eversti jo ymmärtää tarkoituksen, ja toivon, että hän tahtoo myötävaikuttaa asian onnelliseen päättymiseen.

Nyt alkoi Linda aavistaa, mistä oli kysymys, ja vavistus kävi hänen ruumiinsa läpi. Hän pelästyi ja loi katseensa maahan, mutta koetti varustautua rauhallisesti kestämiinsä koetusta.

– Neiti Linda, jos vähänkin suvaitsette kohdistaa ajatuksenne minuun, ymmärrätte helpostikin, mitä mielessäni ja sydämessäni liikkuu. Olen yksinäinen mies, kohta kolmikymmenvuotias, elämäni on ollut ainaista työtä ja vaivaa. Nyt olen saavuttanut yhteiskunnallisen aseman, olen virkauralla, millä on aina mahdollisuuksia arvossa ylenemiseen varsinkin kyvykkäällä ja uutteralla miehellä; palkkani riittäisi nyt jo perheenkin elättämiseen ... ja kun virassani paljon joudun tekemisiin alemman kansan ja sivistymättömän rahvaan kanssa, ajattelen usein, kuinka ihanaa olisi, jos minullakin olisi elämäntoveri, sivistynyt kumppani, jonka kanssa voisi muunlaisistakin asioista keskustella kuin vain virkavelvollisuuksista... Sanalla sanoen, olen naimaton mies ... ja solmisin mielelläni liiton jonkun arvoisan naishenkilön kanssa, joka tahtoisi palveluksiini tyytyä... Tämä nyt on liian yleisesti puhuttu, sillä – toivon, etten loukkaa teitä sanoillani, neiti Linda – sillä tarkoitukseni on ainoastaan kysyä teiltä, suvaitsisitteko tulla vaimokseni, ja samalla teiltä, setä eversti, suostutteko antamaan tyttärenne minulle.

Linda tunsu itsensä niin kiusautuneeksi, ettei heti kyennyt vastaamaan. Hän loi rukoilevan silmäyksen isäänsä, joka ymmärsi mykkää pyyntöä ja kääntyen nimismiehen puoleen lausui:

– Veli Hormio, tunnustan viime aikoina epäilleeni, että sinä olet hautonut mielessäsi tämänlaatuisia aikomuksia. Tyttärelleni kosintasi kuitenkin on aivan odottamaton, ja kuten tiedät on tapana naisilla jonkun verran mieltä, ennen kuin he näin tärkeätä askelta ottavat... En käsitä, miksi kutsuit asiaasi kiireelliseksi ... eihän kiirettä kirkkoon, ei hätää häihin...

Nimismies oli nähtävästi hetki hetkeltä joutunut yhä voimakkaamman mielenliikutuksen valtaan. Hän oli jo kerran vetänyt nenäliinan taskustaan ja pyyhkinyt hikeä otsaltaan. Nyt hän hermostuneesti siveli viiksiään ja katsahti milloin eversti Ansamaahan milloin hänen tyttärensä.

Ikäänkuin säälien toisen hämminkiä eversti Ansamaa lisäsi:

– Mutta pistähän tupakaksi.

Vieras otti kiittäen sikarin ja sytyttäen sitä puheli kevyemmin:

– Onhan asianhaaroja, jotka voivat tehdä vakavankin asian kiireelliseksi ... minulle olisi suuren arvoista, että päätös tehtäisiin jos mahdollista heti ... mutta jos saisin neiti Lindan myöntävän vastauksen nyt, voisimme kyllä siirtää häät jonkun verran tuonnemmaksi...

– Se vielä puuttuu, että tästä suoraa päätä mentäisiin pappilaan, nauroi eversti Ansamaa hieman väkinäisesti: – Kovinpa veli Hormio on sen rakkauden riivaama...

– Niin olen, niin olen, myönsi toinen.

– En tiedä, mitä asia viivyttelämisestä paranisi, kuului nyt Lindan vakava ja hillitty ääni. – Teidän tarjouksenne, herra nimismies, oli minulle niin äkki-arvaamaton, että hämmästyksestä vaikenin. Kuitenkaan en ole vastauksesta epätietoinen, sillä minulla ei ole kuin yksi vastaus: en voi pyyntöönne suostua.

Hän nousi lähteäkseen.

– Ah, neiti Ansamaa, alkää menkö vielä, huudahti rukkasen saanut kosija, myös pystyyn hypäten. Pyydän, kuunnelkaa minua vielä hetkinen ... ette sitä kadu ... tai antakaa minun seurata teitä ja puhua kanssanne kahden kesken.

Nimismiehen ääni oli äkkiä muuttunut varmemmaksi ja itsetietoisemmaksi. Hänen katseessaan oli pyyntöä ja käskyä sekaisin. Linda tunsikin taas outoa pelonsekaista tunnetta ja päätti kuunnella loppuun saakka, mitä tuolla vastenmielisellä miehellä oikein oli sydämellään. Hän istui jälleen ja viittasi kädellään vieraalle, että tämä noudattaisi esimerkkiä.

– Nyt taitaa olla minun vuoroni lähteä, puhui eversti Ansamaa nousten. – Onkin vähän asiaa pehtorille ja puutarhurille. Jätän siis teidät kahden kesken ja palaan kymmenkunnan minuutin kuluttua.

Luoden rohkaisevan katseen tyttärensä hän poistui huoneesta.

– No herra Hormio, sanoi Linda, – nyt korvani ovat auki. Teillä on kymmenen minuuttia, kuten kuulitte.

Nimismies veti sauhun sikaristaan. Hän oli kuin toinen mies, istui tuolilla huolettomasti, selkäkenossa, toinen jalka heitettynä toisen yli. Hän puhui voitonvarmana, ikään kuin tappiota olisi ollut mahdoton ajatella.

– Neiti Linda. Teidän äskeinen jyrkkä vastauksenne oli hieman malttamaton, mutta anteeksi annettava, koska ette tiedä, mistä on kysymys. Jos minä siihen tyytyisin, joutuisin hirvittävän vaikeaan asemaan ja mikä pahempi – saattaisin teidät vielä vaikeampaan. Tämä olisi minulle ylen raskasta, sillä toivottavasti ymmärrätte, että rakastan teitä. Kun siis pyydän teitä vaimokseni, en sitä tee ainoastaan omaa onneani silmälläpitäen, vaan vielä enemmän teidän onnenne mielessäni...

– Ehkä siirrymme asiaan, herra nimismies, keskeytti Linda kylmästi. – Mitkä tunteenne minua kohtaan lienevätkin, tiedätte jo, etten voi niihin vastata.

– Kuten haluatte, arvoisa neiti. Se minun vain täytyy toistaa, että syvästi tulette katumaan, jos pysytte kiellossanne.

– En ymmärrä teitä.

– Ette tietenkään, ylpeä neitiseni, sillä te luulette, että minä olen itserakas narri, joka lähdän kosimaan, ennen kuin olen yrittänytkaan voittaa kaunottareni suosiota... Te erehdytte. En ole narri enkä tietääkseni itserakkaampi kuin muutkaan miehet, jotka jonkun verran ovat elämässä menestyneet... Niin, niin, neitiseni, ei pidä halveksia miestä, sen tähden että hän omalla työllään ja ansiollaan on elämässään kohonnut köyhän työmiehen pojasta toimeen tulevaksi valtion virkamieheksi... Mutta se sikseen. Te tietysti palatte levottomuudesta kuulla, miksi teille olisi niin vaarallista – huomatkaa: vaarallista – kieltäytyä vastaanottamasta tarjoustani... En tahdo kehua itseäni, mutta arvoisa ja rakas neiti, teidän kohtalonne on todella tällä hetkellä oikeassa kädessäni, joka pitelee tätä sikaria...

Lindan oli vallannut sanomaton kauhu. Hänen pahimmat aavistuksensa näkyivät sittenkin toteutuvan, mutta kuta pitemmälle hänen inhottava ja julman petoeläimen tapainen kosijansa puhui, sitä enemmän hän tunsu kylmenevänsä ja jäykistyvänsä. Nyt en saa näyttää, en pelokkaalta enkä hätääntyneeltä, hän ajatteli – tässä on jokin kauhea juoni käynnissä ja minun täytyy osoittaa mahdollisimman koskematonta rauhallisuutta ja huolettomuutta. Hän vaiken siis ja kuunteli.

– Niin nähkääs, ihminen voi joutua monenlaisiin tilanteihin, jatkoi nimismies puhettaan, – ja uskokaa minua, nykyinen tilanteeni ei ole helppo... Ettekö usko sanojani, kun vakuutan teille, että jollette suostu tulemaan vaimokseni, te saatatte minut asemaan, joka toivottomuudessaan pakottaa minut syöksemään teidät turmioon?

– En pienimmässäkään määrässä ymmärrä sanojanne.

– Mutta ettekö voi niihin silti uskoa? Enkö minä herätä teissä mitään luottamusta? Ettekö saata uskoa, kun vakuutan teille, että...

– Mutta herra nimismies, keskeytti Linda torjuvalla käden liikkeellä, – pidättekö minua lapsena, jota paljailla uhkauksilla voi pelottaa? Emmehän ole ystäviä, tuskin tuttavikaan. Kuinka vaaditte, että minä umpimähkään teihin luottaisin?

– Ettekö te naiset aina ole vähän lapsia? Te sanotte, ettemme ole ystäviä... mutta mitä muuta minä olen kuin teidän ystäväne? Minähän tahtoisin teidät pelastaa, minä näytän teille pelastuksen tien, tarjoan teille käteni – ja te lykkäätte luotanne vilpittömän avuntarjoukseni...

– Mutta, herra nimismies, sanokaa toki: mikä on se vaara, josta tahdotte minut pelastaa? Ymmärrättehän, etten voi panna painoa puheellenne, kun en tiedä olevani missään vaarassa?

– Ettekö te todella tiedä mistään vaarasta?

Näin kysyessään nimismiehen äänessä oli koko lailla hämmästyttä.

– Johan sen sanoin: en tiedä, vastasi Linda lujasti.

– No niin, mitä sanoin? Naiset ovat lapsia ja siksi jäävät. Niin nähkääs, rakas neiti, on asioita, joista ei sovi puhua. Minulla ei ole oikeutta paljastaa teille esimerkiksi virkasalaisuuksia. Olin vakuutettu siitä, että tiesitte olevan syytä pelätä turvallisuuttanne...

– Minulla syytä pelätä omaa turvallisuuttani? Mitä tarkoitatte? Elän isäni kodissa – missä nuorella naisella on parempi turva?

– Miehelässä esimerkiksi, se on tässä tapauksessa: minun alhaisessa, mutta teille avonaisessa kodissani.

– En ymmärrä sanaakaan. Vaaratko uhkaisivat minua täällä Ansamaan talossa?

– Juuri niin, tässä talossa, täällä kotonanne.

– Te olette rohkea puheessanne, herra nimismies, liiankin rohkea...

Onko teillä muuta lisättävää?

– Älkää sanoko niin, neiti Ansamaa. Te olette kovin ylpeä nainen, rikkaassa kodissa kasvanut, kaikki ovat totelleet pienintäkin viittaustanne... ette ole surua koskaan tuntenut... Mutta jos äkkiä suru tulisi, riistäisi teiltä rakkaimpanne...

– Mitä tarkoitatte?

– Tarkoitan sitä, rakas neiti Linda, että eihän vaaran tarvitse uhata teitä ensikädessä... Koskisi se teihin yhtä kipeästi, jos vaara uhkasi esimerkiksi vanhaa kunnioitettavaa isääne...

Tuskan huudahdus pääsi vaistomaisesti Lindan ahdistuneesta rinnasta.

Hän kalpeni ja sulki silmänsä.

– Enkö sitä sanonut? puheli nimismies, joka oli seurannut toisen liikkeitä katseellaan. – Koskee se yhtä kipeästi.

Nyt ei Linda jaksanut hillitä itseään.

– Te olette peto, herra nimismies, hän huudahti, – te olette tiikeri julmuudessanne! Tässä istutte ja piinaatte minua, kärvennätte sieluani heikolla tulella. Puhutte vaarasta, joka minua uhkaa, vaarasta, joka oikeastaan uhkaa isääni, ja keinosta, millä voisin ostaa isäni vapaaksi vaarasta. Niin, ostaa, juuri ostaa! Ettekö ymmärrä minun selvästi näkevän, että vaara, jonka väitätte uhkaavan isääni,

uhkaa häntä teidän puoleltanne – juuri teidän puoleltanne. Te olette isälleni jostain salaperäisestä – ehkä poliittisesta – syystä vaarallinen. Ja nyt te tulette tänne, puhutte ystävydestä ja rakkaudesta ja ehdotatte minulle kauppaa, halpamaista, naiselle alentavaa kauppaa... Te olette todella hirveä!.. Jos teissä olisi rahtuakaan ystävyyttä tätä taloa kohtaan, te varottaisitte isääni, te puhuisitte hänelle vaarasta, ettekä pyytäisi pienintäkään palkkaa... Nyt on menettelytapanne semmoinen, etten voi sanoin ilmaista, kuinka syvästi teitä halveksin...

Linda seisoi suorana, ryhdikkäänä, ja hänen poskensa hehkuivat.

Nimismies hänen edessään oli puoleksi nolo, puoleksi oudon ihastunut.

– Mutta, hyvä neiti, hän alkoi puolustautua, te ette käsitä minua yhtään, te tuomitsette minua harkitsematta... Minä tulen tänne parhaimmassa tarkoituksessa, vilpittömänä ystävänänne, te rupeatte minua solvaamaan, niin, syvästi sanoillanne solvaamaan...

Hän ei ehtinyt jatkaa, sillä eversti Ansamaa palasi samassa huoneeseensa.

– Isä, huudahti Linda kääntyen tulijan puoleen ja osoittaen sormellaan nimismiestä, – tuo mies tuossa, joka äsken minua kosi, on teeskentelijä, alhainen petturi! Koko hänen kosintansa oli vain kaupantekoa. Ottamalla minut lunnaiksi hän pelastaisi sinut vaarasta, jonka sanoo sinua uhkaavan ja joka siis uhkaa sinua hänen puoleltaan.

– Mitä kuulen, sanoi eversti Ansamaa tyynesti, katsellen vuoroin toista, vuoroin toista, – teillä näkyy olleen kiihkeä keskustelu. Kuinka sinä, Hormio, uskallat pelottaa tyttärtäni? Millä oikeudella? Eikö sinua tässä talossa ole hyvin kohdeltu? Tahdotko kostaa vai miksikä tulet tänne ja saatat tyttäreni pois suunniltan kauhusta ja kammosta? Ja sinä, Linda! Sinun pitäisi tietämän, ettei mikään vaara minua uhkaa, kuuletko: ei mikään. Sen sijaan, että kuuntelit Hormion houereita, kun hän rupesi lorujaan latelemaan, olisi sinun pitänyt näyttää hänelle ovi. Niin minä nyt aion menetellä. Veli Hormio, olen pahoillani, että minun täytyy pyytää sinua poistumaan. Meillä on kohta kutsut, vieraat saapuvat pian, ja välttämätöntä on, että tyttäreni rauhoittuu. Sinun läsnäolosi vaikuttaisi häneen hermostuttavasti. Ymmärrät itsekin, ettet voi jäädä. Mistään kosimisesta ei tämän jälkeen voi olla puhuttakaan. En kyllä mielihyvällä olisi tervehtinyt sinua vävykseni, mutta jätin tietysti asian tyttäreni ratkaistavaksi. Nyt ovat välimme selvät.

Hän viittasi kädellään kohti ovea. Hormio olisi nähtävästi tahtonut panna vastalauseen, hän avasi eversti Ansamaan puhuessa monta kertaa suunsa ja teki liikkeitä kädellään, mutta everstistä huokui niin rauhallista majesteettia, ettei Hormio osannut muuta kuin kumartaa ja poistua. Jotakin hän mutisi mennessään, ehkä uhkauksia ja sadatuksia.

Linda heittäytyi isänsä syliin.

– Kiitos, isä... Oh, sinä et voi aavistaa, kuinka hän minua piinasi ... tiikeri ihmisen hahmossa ... lopulta en enää kyennyt hillitsemään itseäni...

– Ymmärrän sinut täydellisesti, lapseni, enkä suinkaan sinua moiti.

Olisit vain heti ajanut hänet tiehensä.

– Mutta sinä et tiedä, isä, kuinka salaperäisesti hän puhui vaarasta, arvatenkin valtiollisesta, joka sinua uhkaa... Oh, hän on vaarallinen mies...

– Tiedän sen hyvinkin, sillä kuuntelin ovella kotvasen aikaa, ennen kuin astuin sisään. Mutta ei nyt sanaakaan enää tuosta hullutuksesta. Mene nyt huoneeseesi pukeutumaan; kohta saapuvat vieraamme.

3

Ansamaan kartanon iso, kuusi-ikkunainen vastaanottosali oli kirkkaasti valaistu. Komea, vanhanaikainen kattokruunu, jossa sähkölamput hävisivät näkymättömiin satojen kimaltelevien kristallien peittoon, ja lukuisat kolmihaaraiset, kullanhohteiset seinälamput häikäisivät valollaan talvipimeästä ja eteisen hämärästä tulevan silmiä, mutta saivat hänet sitten ihmettelemään, oliko uhkeampaa huoneita koko eteläpohjanmaalla kuin tämä Ansamaan kartanon empire-tyyliin sisustettu korkeakattoinen salonki, jossa tuntui kuin olisivat laulun ja musiikin haltiat aina ilmassa leijailleet. Silmä kiintyiikin heti suureen valkoiseen avattuun flyygeeliin salin toisella sivulla ja totesi hiljaisella mielihyvällä, että kaikki ilmapuoleisessa huoneessa oli valkoista, sinistä ja kullankirjailtua: pitkät valkoiset, sinijuovaiset jalkamatot; suoraviivaiset, valkoisiksi maalatut, kullalla kirjaillut ja sinisellä silkillä päällystetyt seinä- ja nurkkasohvat, tuolit, pöydät, pystypeilit ja muut huonekalut; stukkotekoiset uunit ja hohtavanvalkoiset, korkeat pariovet. Olisi todella luullut joutuneensa ruhtinaalliseen linnaan, kauas köyhästä Suomesta, ja tumma talvipuku tuntui vieraalta tässä loisteliaassa ympäristössä.

Eteiseen vievät pariovet aukenivat yhtämittaa ja vieraita tulvi sisään. Ensimmäisinä heitä tervehtimässä oli isäntäväki. Eversti Ansamaa mustassa frakissaan ja Linda harmaansinisessä silkkipuvussa, rinnassa vaaleanpunainen ruusu, seisovat tapansa mukaan vähän matkan päässä ovensuusta ja kättelivät iloisesti, joitakuista sydämellisiä sanoja lausuen, jokaista tulijaa. Säätyläiset olivat iltapuvuissa, nuoret naiset vaaleissa vaatteissa, mutta vieraiden joukossa oli paljon maalaisväkeä: Ansamaan omia alustalaisia, isäntiä ja torppareita emäntineen ja tyttärineen, jopa nuoria renkimiehiäkin, jotka eivät herraskuosista välittäneet, vaan muuten olivat siistineet itsensä juhlan arvokkuuden mukaan. Mutta yläluokkalaista eristymishalua, talonpoikaispöyhkeyttä ja torpparikainoutta ei näkynyt. Vieraat pitivät nähtävästi luonnollisena, että "seurakunta oli sekalaista", tervehtivät tuttavallisesti toisiaan ja lyöttäytyivät sympatiojensa mukaan pikku ryhmiin avarassa salissa.

Itse asiassa tämäkin oli tulosta isäntäväen kasvattavasta vaikutuksesta paikkakunnalla. Jos eversti Ansamaa siihen oli kyennyt miljooniensa nojalla, täytyi tunnustaa, että hän käytti rikkauttaan sekä omaksi että toisten eduksi. Nämä juhlatilaisuudet Ansamaan hovissa eivät olleet niinkään harvinaisia tapauksia pitäjän uudemmassa historiassa. Paitsi isäntäväen syntymä- ja nimipäivinä oli säännöllisesti ennen sotaa kokoonnuttu kerran kuukaudessa. Maailmansota oli aikaansaanut muutoksen tässä kuten monessa muussakin suhteessa. Kuukausikokoukset olivat lakanneet, mutta nimenomaisina juhlapäivinä olivat lukuisat ystävät koolla kuten ennenkin.

Erikoista näille yhdessäoloille oli se uusi henki, minkä eversti Ansamaa ja hänen tyttärensä olivat – ehkä ulkomailta – tuoneet mukanaan koko seuraelämään. Ei kokoonnuttu juoruamaan ja turhia puhumaan tai yksinomaan syömään ja juomaan. Ruumiillinen kestävyys oli sivuseikka, vaikka tärkeä, sillä se oli keino tunnelman kohottamiseksi; mutta pääpaino oli seurustelun henkisessä sisällössä. Ansamaan hovin iltakestit olivat kuin ohjelmallisia iltamia ainakin – sillä lisäyksellä vain, että yleisökin otti osaa ohjelman suoritukseen. Soittoa niissä oli ja laulua – talon tytär-emäntä oli pianisti ja isännällä oli yhä vieläkin jäljellä barytoninsa, – ja milloin hovissa vieraili kaupunkilaistaiteilijoita, muodostuivat illatsut todellisiksi konserteiksi. Säännöllisesti oli myös esitelmä; milloin mistäkin aiheesta: eversti Ansamaa puhui halusta, ja hänen järkeviä sanojaan kuunneltiin aina mielellään, mutta puhujina esiintyivät monet muutkin: kansakoulunopettaja, rovasti, pastori, tohtori ym. Esitelmien jälkeen seurasi aina keskustelua; ja siihen piti kaikkien, sekä miesten että naisten, ujostelematta ottaa osaa, jos vain tunsivat, että heillä oli jotakin sanottavana. Osanottajien näköalat täten avartuivat, kun kaikenlaiset polttavat elämänkysymykset saivat monipuolisen valaistuksensa. Oli kuin kaikki yhdessä olisivat koettaneet rakentaa näkymätöntä tiedon ja sivistyksen temppeliä, johon kerta kerralta liitettiin uusia kiviä. Tietysti oli niitä, joiden mielestä tällainen tieteellis-älyllinen yhdessäolo oli pitkäväteistä ja ikävyyttävyä – he jäivät pian

seurasta pois; alkuaan oli nimittäin kutsu koskenut kaikkia halukkaita pitäjäläisiä – joskus oli kesäisin puistossa kestitetty satoihin nousevaa kansanjoukkoa; mutta vähitellen oli muodostunut jonkinlainen valiojoukko, joka uskollisesti saapui Ansamaan illatsuihin ja jonka jokainen jäsen oli aivan kuin eversti Ansamaan ja hänen tyttärensä erityinen ystävä. Miljonäärin vapaa ja veljellinen käytös oli pian puhaltanut tiehensä kaiken painostavan kiitollisuuden tunteen, ja sitä paitsi oli Lindan ja hänen isänsä tapana myöskin vuorostaan vierailla kaikkien perheellisten ystäviensä luona.

Tänäkin iltana oli kutsuihin saapunut toista sataa henkeä. Olivathan nämä nyt sodan aikana harvinaisia tilaisuuksia, joista ei mielellään jäänyt pois, ja sitä paitsi näkyi tällä kertaa – arvatenkin isännän syntymäpäivän johdosta – vieraiden kesken vallitsevan kodikkaan onnellinen ja samalla juhlallisen odottavainen mieliala. Katseet loistivat tyytyväisyydestä, keskustelu kävi puoliääneen ja myhäillen. Kun kellon lähetessä puolta seitsemää eversti Ansamaan sointuva ääni äkkiä kuului yli puheen sorinan, ilmoittaen, että vieraat olivat koolla ja ohjelma alkaisi, katsahdivat läsnäolijat toisiinsa keskinäisellä ymmärtämyksellä.

– Varsinainen ohjelmamme tänään, lisäsi isäntä selittäen, on ystävämme tohtori Grahnin alustus aineesta "Mietelmiä maailmansodan johdosta" ja keskustelu sen johdosta.

Illan ohjelma ei kuitenkaan heti alkanut esitelmällä. Tavanmukaiseen järjestykseen kuului ensin Linda-neidin soitto ja sen perästä kahvin juonti. Soiton aikana vallitsi salissa syvä hiljaisuus. Tämä ei ollut ainoastaan talon tavan mukaista, vaan aiheutui myös soiton laadusta. Musiikki oli näet Linda Ansamaan erikoisala. Opintonsa hän oli alkanut Amerikassa ja täydentänyt niitä Helsingissä etevimpien opettajien johdolla. Saattoi huoletta sanoa, että hän teknillisesti oli Suomen parhaimpia yksityispianisteja. Kuitenkaan hän ei koskaan ollut esiintynyt julkisesti, vaikka opettajiansakin olivat häntä siihen kehottaneet. Hän oli liian arka ja vaatimaton ja liian musikaalinen. Hän oli kuullut maailman suurimpien piano-taiteilijain soittavan ja tiesi, ettei hän koskaan tekniikastaan huolimatta osaisi tulkita Beethovenia, Bachia, Mozartia tai Chopinia niin kuin he, ja kun eivät aineelliset huolet pakottaneet häntä kilpailemaan, säästi hän taiteensa isänsä, ystäviensä ja oman itsensä iloksi. Hänen haaveellinen luonteensa olisikin tehnyt hänelle vaikeaksi ja vastenmieliseksi tahti tahdilta taistella itsensä jonkun suuren sävellyksen herraksi ja yksityiskohtia myöten uppoutua sen henkeen. Hän soitti mestareita, mutta omalla tavallaan, jota kyllä monet kuulijat pitivät lumoavana. Mutta hänellä oli kyky, joka erotti hänet ammattipianisteista ja todisti hänen syvää musikaalisuuttaan: hän osasi hämmästyttävissä improvisaationeissa tulkita omia tunnelmiaan ja omintakeisilla parafraaseilla esittää tuttuja sävelmiä. Tähän kykyynsä hän mieluimmin turvautuikin, sillä se paraiten vastasi hänen omaa sielunelämänsä, ja siten hänen soittonsa enimmäkseen oli yllättävää laatua, toi kuulijan korviin jotain uutta, jota hän ihailen ja ihmetellen pysähtyi kuuntelemaan.

Ohjelmakseen oli Linda tällä kertaa valinnut erään Händelin konsertin. Hän tunsii itsensä ristiriitaiseksi ja epäharmoniseksi tämänpäiväisten kokemusten ja kohtausten johdosta ja kykenemättömäksi improvisoimaan. Hän valitsi tahdintarkan ja säännönmukaisen Händelin, toivoen että mestarin vakavaan, klassilliseen muotoon upotettu tunnehartaus vaikuttaisi rauhoittavasti hänen omaan mielialaansa.

Hänen rinnallaan penkillä istui tohtori Grahn nuottilehtiä kääntämässä. Kunnanlääkäri tohtori Grahn oli kaukaista sukua Linda Ansamaan äidille ja asui – naimaton kun oli – Ansamaan kartanossa. Hän oli talon vanha ystävä, ja pitäjällä pidettiin suorastaan päätettynä asiana, että hänestä tulisi vävy taloon. "Kaunis pariskunta", ajatteli nytkin moni, silmäillessään Lindan hienoja ilmeikkäitä piirteitä ja tohtorin uskollisennäköisiä kasvoja, jotka ilmaisivat mitä syvintä ihastusta ja hartautta. Soittaessa nousi heikko puna Lindan poskille, hänen silmänsä hohtivat, hänen paksu vaalea tukkansa aivan kuin loisti. Mies hänen rinnallaan oli taas tummuudessaan tytön täydellinen vastakohta: mustat hiukset, tuuhea musta parta ja tumma ihonpinta tekivät hänet kuumaverisen etelämaalaisen näköiseksi, ja kuitenkin tiesivät kaikki, että viidennäljättä korvilla oleva tohtori oli käytökseltään melkein lapsellisen ujo ja tyyli.

Sävelten voima sai Lindan unohtamaan huolensa, ja konsertin adagio-jaksoa soittaessaan hän tuli ajatelleeksi, että Händelin sävellys oli ehkä vaikeatajuinen ja raskas useimmille kuuliijoille, niin tottuneet kuin he muuten olivatkin pianomusiikkiin. Hän jätti sentähden adagion loputtua konsertin kesken ja rupesi soittamaan omia fantasioitaan, joutuen ennen pitkää vanhoihin tuttuihin kansanlauluihin, joiden hän aina tiesi vaikuttavan kuulijakuntaan.

Mitään äänekkäitä kiitoksia ei kuulunut soiton tauottua. Linda istui kotvan aikaa liikahtamatta, kädet helmassa, silmät maahan luotuina. Vieraat odottivat hiljaa. Sitten Linda äkkiä nousi ja lähti kahvia tiedustelemaan, hymyillen ujosti yleisölleen, joka kiitti häntä iloisilla katseilla ja päännöyksillä.

Tarjoilu tapahtui viereisessä huoneessa, johon pariovet avattiin. Sieltä jokainen kävi hakemassa itselleen kahvia leipää tai suklaata, johon muutamat nuoret olivat erikoisesti mieltyneet. Kuului iloista puhetta, naurun kikatusta, kuppien kilinää.

– Saisipa tuo tohtorimme jo kosiakin tytärtäsi, sanoi vanha kirkkoherra leikillisesti eversti Ansamaalle joka lyöttäytyi arvokkaan vieraansa seuraan. – Kyllä näkee, mihin päin sydän häntä vetää... Mutta ehkäpä lienevät kaupat jo tehdytkin?

– Ei minun tietääkseni, vastasi eversti samaan äänilajiin. – Ei taida veljelle vielä tulla vaivaa vihkimisestä.

– No, iloinen vaivahan se olisi, perin iloinen...

– Muuten olisi minustakin hyvä, että tohtori koettaisi onneansa, sillä voipahan toisia kosijoita ilmaantua, jotka vaan sekoittavat nuoren tytön mieltä.

– Sitä en pelkää, vakuutti rovasti lämpimästi. – Linda on kyllä herkkä, erityisen, omituisen herkkä mutta horjumaton, jos hän on saanut mitä päähänsä. Tunnenhan rippilapseni.

– Luuleeko veli siis, että hän on saanut päähänsä mennä tohtorille?

– No niin pitkälle en sentään uskalla mennä, naurahi hyväntahtoinen kirkkoherra. Nuoret tytöt eivät siinä suhteessa tunne itseään, ennen kuin jokin sattuma heille totuuden paljastaa.

Ensimmäinen kuppi oli tuskin juotu, kun vanha kunnianarvoisa kirkkoherra korotti äänensä ja pyysi hetkeksi huomiota. Melu taukosi heti ja läsnäolijat kääntyivät uteliaina rovestin puoleen.

Kirkkoherra ojensi suoraksi, heitti silmäyksen yli seurakunnan, kääntyi talon isännän puoleen, jonka kanssa hän vastikään oli vaihtanut pari sanaa, ja aloitti vakavalla äänellään:

– Arvoisa veli, eversti Ansamaa! Ollen vanhin läsnä olevain ystäväin joukosta, olen saanut toimekseni kaikkien puolesta lausua sinulle sydämellisimmät ja kunnioittavimmat onnentoivotuksemme tänä päivänä, jolloin täytät viisikymmentäviisi vuotta. Kymmenen vuotta olet nyt iloksemme asunut keskuudessamme, kymmenen pitkää vuotta, jos ajattelemme, kuinka rikkaita ja täysinäisiä nämä vuodet ovat olleet, kymmenen lyhyttä vuotta, jos ajattelemme, kuinka nopeasti aika on kulunut. Sinun iässäsi, veli Ansamaa, kymmenen vuotta ei merkitse paljon – kymmenen vuoden kokemusta, tietysti, ja kymmenen vuoden työtä, – mutta katso tytärtäsi. Teidän tänne saapuessanne oli hän iloinen ja vallaton tytön tyyppä, pitkä palmikko selässä, nyt on hän nuori nainen, isänsä oikea käsi suuressa taloudessa. Kymmenen vuotta merkitsee siis paljonkin, ja meille ne ovat merkinneet paljon. Me olemme näiden vuosien kuluessa oppineet sinua rakastamaan ja kunnioittamaan. Vilpitön on sen tähden toivomuksemme, että sinä vielä saisit viettää useitakin kymmeniä vuosia meidän keskuudessamme. Kannathan sinä vuotesi niin kuin nuorukainen, joten inhimillisesti katsoen ikää voi sinulle riittää vielä paljon. Sitä suokoon Jumala meidän kaikkien onneksemme!

Kirkkoherran äänessä värisi todellinen liikutus ja monen silmissä kiilsi kyynel. Eversti istui näköjään rauhallisena, mutta oli luonut katseensa maahan.

– Arvoisa veli, jatkoi rovasti puhettaan, – suo minun tunnustaa, että sinä olet harvinainen ihminen. Olen vanha mies ja olen paljon maailmaa nähnyt, mutta en ole koskaan tavannut ihmistä, jonka koko elämä herättäisi sydämessäni samaa ihastusta kuin sinun. Niin, älä luule, että sinua imartelen. Ei mikään minua tällä hetkellä niin surettaisi kuin semmoinen luulo sinussa. En sinua

tahdo imarrella, mutta en liioin saata olla sanomatta, mitä sydämessäni liikkuu. Olin vanha mies jo silloin, kun sinä muutit tänne Suomeen. Sydämeni oli kokenut, että me ihmiset olemme kaikki syntyisiä ja itsekkäitä ja ettei meillä ollut pelastusta muualla kuin Jumalan armossa Kristuksessa. Sydämeni oli näivettynyt, kuten niin monen vanhan ihmisen sydän on. Huomasin, että Jumalan armokin kykeni verrattain vähäisen ihmissielun ynseydelle ja kovuudelle. Ja kuitenkin minunkin sydämeni oli kerran palanut uskoa ihmiseen ja etsinyt sitä ihmistä, jossa ei Jumalan kuva ollut pirstaleiksi lyöty. Niin, rakkaat ystävät, moittikaa sielunpaimentanne siitä, että hän tuolla tavalla rikkoi nuoruudessaan Jumalan tahtoa vastaan, kun ei heti tyytynyt näkemään Jumalan kuvaa vain Kristuksessa. Mutta muistakaa myös Paavalin sanoneen, että ihmisen tulee kasvaa Kristuksen kaltaisuuteen... No niin, rakas veli Ansamaa, kymmenen vuotta sitten tulit sinä, ja meidän tiemme tapasivat toisensa, ja vanha kuihtunut sydämeni sai heti alusta kuin uutta elinvoimaa. En tahtonut ensin uskoa silmiäni, en korviani. Sinä ryhdyit paikalla toimimaan tavalla, joka poikkesi kaikesta, mihin olimme tottuneet. Sinä asetuit kohta koko paikkakunnan isäksi ja holhoojaksi. Kohta otit selvää pitäjäläisten sekä aineellisista että henkisistä oloista. Kohta rupesit kaikkea parantamaan ja kohottamaan, tiesit keinoja, millä varallisuus ja hyvinvointi lisääntyisi, katsoit samalla, ettei kasvatusta ja sivistystä laiminlyöty. Suo anteeksi, veli, että alussa kysyin itseltäni: mitä tämä on? onko tämä uudenaikaisinta farisealaisuutta? Olithan sinä rikas, ja olinhan minä nähnyt, mimmoisia rikkaat yleensä ovat. Mutta kauan en niin ajatellut. Minun täytyi tunnustaa, kun katselin tekojasi, kun kuuntelin sanojasi, että hyvytesi, jaloutesi, ihmisrakkautesi ei ollut teeskenneltyä. Se oli sinua itseäsi. Sinä olit itse semmoinen rikas ihminen – rikas sekä aineellisesti että henkisesti, – että toisen täytyi sinua rakastaa. Ken koskaan kääntyi ovelta apua saamatta? Ken on tässä pitäjässä enää nälkää nähnyt, ken sairastanut apua saamatta? Ken lapsista ja nuorista on koulukasvatusta vailla? Ken meistä ikäihmisistä on vailla onnen ja ilon hetkiä siitä saakka, kun sinä avasit vieraanvaraiset ovesi? Siunausta sinä toit tullessasi tähän paikkakuntaan, rakas veli Ansamaa... Sinä olet ylpeä, minä tiedän sen – se onkin ainoa heikkoutesi. Jumala paratkoon, ja sinä ehkä ajattelet, että sanani ovat vanhan ukon lörpötyksiä... No niin, anna vanhan ukon kerran lörpötellä. Sama mikä liikkuu hänen sydämessään, liikkuu meidän kaikkien sydämissä, sillä sinä olet ne kaikki voittanut. Ja nyt meillä on vielä sinulle pyyntö, ja uskomme, ettet sitä iloa meiltä kiellä. Oikeastaanhan me tahtoisimme tuottaa sinulle jotain iloa, mutta mitä muuta me osaamme sinulle antaa kuin rakkautemme ja kunnioituksemme? Sen tähden sekin, jonka tarkoituksena olisi tuottaa sinulle iloa, onkin meidän omaa iloamme. Meidän kaikkien läsnäolijani ja kaikkien pitäjäläisten puolesta saan täten kysyä sinulta, veli Ansamaa, suostutko siihen, että joku Suomen taiteilijoista ikuistuttaa kankaalle sinun meille rakkaat piirteesi ja että taulu asetetaan johonkin yleiseen paikkaan, esim. kunnan talon kokoushuoneeseen? Olemme yhdessä koonneet siihen tarvittavat varat.

Kirkkoherra lopetti ja hänen vanhat kasvonsa katsoivat hellän ystävällisesti eversti Ansamaahan. Aivan kuin yhdestä suusta kuului nyt joka taholta innokkaita huudahduksia: "suostukaa siihen!", "se on pyyntömme!" "rovasti on tulkinnut tunteemme!" ja kaikki ikään kuin imivät katseillaan eversti Ansamaata. Linda istui syrjässä ja hänen silmistään tippuivat suuret kyynelleet.

Hän, jonka osaksi oli tullut niin vilpittömyys ja valtava rakkaudentunnustus, nousi kalpeana, mutta hymyilevänä.

– Ystävät, hän sanoi ja ainoastaan pieni epävarmuus äänessä osotti, että hän oli liikutettu ja että hänen täytyi käyttää voimaa hillitäkseen itseään, – ystävät, kuinka voisin muuta kuin suostua pyyntöönne! Tuottaahan se minulle suurinta iloa ja kunniaa! Odottamatonta iloa!

Voimakas ja jatkuva kättentaputus tervehti tätä lupautta. Eversti

Ansamaa jatkoi:

– Meitä suomalaisia moititaan juroiksi ja kylmiksi. Mutta voisiko kukaan kutsua kylmiksi niitä sanoja, jotka meidän kaikkien isällinen ystävämme ja opettajamme tänä iltana on lausunut? Ne ovat ymmärtääkseni olleet ennen kuulumattomia sydämellisyydessään ja lämmössään. Ja ne lausuttiin teidän kaikkien puolesta minulle. Tulkoot ne merkityiksi elämän kirjaan teidän kaikkien

hyväksenne! Rakkaudestanne olen kiitollinen, rakkautenne otan vastaan – juuri sen tähden, etten tiedä sitä ansainneeni. Eikö rakkaus aina ole lahja, suurin, ihmeellisin lahjoista? Te puhutte minun teoistani. Mutta mihin olisin kyennyt ilman teidän luottamustanne ja rakkauttanne? Yhdessä me olemme tehneet, mitä tehty on. Elämän herra on antanut minun huostaani aineellisia rikkauksia. Suuri olisi syntini, ellen koettaisi niitä käyttää oikeudenmukaisesti!..

Taas kuului innokasta käsienväiskettä, ja eversti Ansamaa astui rovastin luo, puristaen kiitollisena hänen kättään. Vieraat nousivat, monet tulivat puristamaan everstin ja rovastin käsiä, ja iloisesti keskustellen käytiin hakemaan toista kahvikuppia.

Sillä välin kokoontui joukko nuoria flyygelin ympärille, ja yhtäkkiä kajautti nuorisoseuran sekakuoro raikkaita laulun säveliä ilmoille. Ne täyttivät suuren salin mahtavilla aalloillaan ja nostivat huippuunsa ne riemun ja kiitollisuuden tunteet, mitkä vallitsivat läsnäolijain sydämissä.

4

Tohtori seisoj puhumassa. Paikaltaan flyygelin äärestä oli hänellä hyvä näköala yli salin, ja saattoi hän yhteen silmäykseen yhdistää melkein koko tutun kuulijakuntansa. Toisella kädellään hän silloin tällöin nojasi soittokoneen kanteen, toisella sively tuuheaa mustaa partaansa. Hän puhui harvaan ja miettien eikä yhtään alleviivannut sanojaan kädenliikkeillä. Hän oli tottumaton puhuja, se näkyi, mutta hänen sanansa herättivät kuulijoissa ajatuksia. Hän alkoi esitelmänsä seuraavaan tapaan:

– Voisi sanoa, ettei tämäniltainen keskusteluaiheemme ole sopusoinnussa hilpeän mielialamme kanssa. Vietämme perhejuhlaa, jokainen meistä, sanan täydessä merkityksessä perhejuhlaa, sillä tällöisenä hetkenä tunnemme, kuinka me ihmiset kuulumme läheisesti yhteen ja yhdessä todella muodostamme kuin suuren perheen. Keskustelumme aiheena on nykyinen julma maailmansota – kuinkapa se voisi lisätä mielialamme hilpeyttä? Kuitenkin on se minusta sopiva aihe juuri tänä iltana. Sillä eihän ole välttämätöntä ihmisen onnelle, että hän ilon hetkenä unohtaa toisten surut. Lääkäri näkee joka päivä edessään toisten ihmisten kipuja ja kärsimyksiä ja ottaa niihin osaa, mutta ei silti tule onnettomaksi. Päinvastoin hänen onnensa on toisten tuskien ajattelemisessa, jotka hän voi lieventää ja poistaa. Ajatellessamme ilon yhteydessä vakavia asioita me syvennämme omaa onneamme. Tuntiessamme itsemme tällä hetkellä yhdeksi perheeksi me näemme, kuinka kauas inhimillisestä onnesta ovat poikenneet ne ihmisraukat, ne kansat, jotka tuolla Euroopan tappotanterilla murhaavat toisiaan. Voisihan koko ihmiskunta olla suuri perhe, jonka yksilöt auttaisivat toisiaan sen sijaan että nyt taistelevat toisiaan vastaan...

Siirtyen varsinaiseen aineeseensa jatkoi tohtori Grahn puhettansa, viitaten aluksi siihen, että me täällä Suomessa olemme oudossa asemassa, kun samalla olemme sodassa ja ulkopuolella sodan. Sillä sodan verilöylyt eivät ole meihin vielä ulottuneet, siksi syrjässä olemme varsinaisesta sodasta, että saatamme verrattain puolueettomasti sitä arvostella.

Ja sitten perusteli tohtori seikkaperäisesti omaa antimilitaristista ja anti-imperialistista kantaansa. Hän lähenteli mielipiteissään sosialisteja ja hänen silmissään oli sota semmoisenaan järjetöntä ja hullua. Hän puhui sen raaistuttavasta vaikutuksesta, sen tuhotöistä ja hävityksistä, sen aiheuttamista suunnattomista rahamenoista. Hän esitti ajatuksensa niistä yhteiskunnallisista uudistuksista, joita sotaan tuhlatuilla varoilla olisi voitu saada aikaan. Hän ihmetteli, että kansoilta riitti pahantekoon voimia ja varoja, vaikka niitä ei koskaan ollut kylliksi, silloin kun hyvä oli kysymyksessä. Kuitenkaan ei hän heittäytynyt toivottomuuteen ihmiskunnan pelastuksen suhteen, sillä hän uskoi ihmiskunnassa vaikuttaviin siveellisiin voimiin.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.